

Zemědělství - Výhled OECD-FAO na rok 2010

Přehled v českém jazyce

Stručný výhled

Zemědělství čelí v posledních letech řadě závažných otřesů v podobě rekordně vysokých cen ropy, strmého růstu cen komodit, obav ze zajištění zásobování a následných tržních omezení, nemluvě o nejzávažnější globální ekonomické recesi od třicátých let dvacátého století. Nejvážněji byli postiženi chudí obyvatelé, zejména v rozvojových zemích, přičemž množství obyvatel trpících hladem se nyní celosvětově odhaduje na více než 1 miliardu osob. Zemědělství vykazovalo pozoruhodnou odolnost, zejména v zemích OECD. Na straně nabídky nastala výrazná reakce na vysoké ceny a i přes útlum pokračoval v průběhu krize růst poptávky. V roce 2010 se mnohé trhy do určité míry normalizovaly. Produkce se přiblížila historickým úrovním a obnovila se poptávka. Přesto mají mnohé vlády i nadále obavy z možného opakování závažných otřesů v klíčových oblastech, jakými jsou ceny energií, směnné kurzy a makroekonomické ukazatele klíčových zemí a regionů, a z následků, které by tyto otřesy měly na nestálost trhu.

Makroekonomické prostředí, z něhož předpovědi pro komodity vycházejí, je pozitivnější než ve výhledu na rok 2009. Odráží počátek globálního ekonomického oživení na konci roku 2009 a pozvolný přechod k lépe udržitelnému a neinflačnímu růstu v nejbližším období. Zdá se, že dochází k dvourychlostnímu oživení, které je v mnoha zemích OECD charakterizováno slabým a váhavým růstem s vysokou nezaměstnaností a silnějším růstem a rychlejším oživením ve velkých rozvojových zemích, které se pozvolna rozšiřuje i do zbývajících zemí rozvojového světa a pomáhá podporovat celosvětový růst příjmů. Vysoké ceny energií se vrátily a předpokládá se, že po období tohoto výhledu se udrží. Lze očekávat, že další růst cen ropy povede ke zvýšení nákladů na vstupy a výrobu, což bude mít dopad na sklizeň, ceny a tržní toky, a k posílení pěstování plodin jako surovin pro biopaliva.

Oporou cen zemědělských produktů je stále více vyšší struktura nákladů, a to zejména v oblastech, kde jsou intenzivně využívány energetické vstupy. Očekává se, že globální zemědělská produkce poroste v příštím desetiletí pomaleji než v minulosti, ale pokud nedojde k neočekávaným otřesům, bude růst pokračovat podle dlouhodobých odhadů tak, aby se globální produkce potravin do roku 2050 zvýšila o 70 %. Mluvíme-li v údajích na obyvatele, je pro růst produkce v nejméně rozvinutých zemích obtížné držet krok s rychlým růstem populace. V čele celosvětového růstu v jednotlivých sektorech budou regiony Latinské Ameriky a východní Evropy a do menší míry také některé země v Asii.

Předpokládá se, že průměrné ceny plodin v příštích 10 letech u komodit uváděných v tomto výhledu se budou držet nad hladinami minulého desetiletí před vrcholy v letech 2007/08, a to jak v nominální, tak reálné

hodnotě (upravené po inflaci). Průměrné ceny pšenice a hrubých zrn jsou v reálných hodnotách předpovídaný o 15-40 % vyšší oproti letům 1997-2006, přičemž se očekává, že reálné ceny rostlinného oleje budou vyšší o více než 40 %. Celosvětové ceny cukru budou do roku 2019 také nad průměrem předchozího desetiletí, ale značně pod 29letým maximem, k němuž došlo na konci roku 2009.

U živočišných produktů se očekává, že ceny masa kromě vepřového překročí v reálných hodnotách v nadcházejícím desetiletí průměr z let 1997-2006, zpočátku z důvodu nižší nabídky, vyšších cen krmiv a rostoucí poptávky. Reálné ceny vepřového masa by měly zůstat relativně nízké kvůli očekávanému zvýšení dodávek z Brazílie a Číny. Hospodářské oživení posílí spotřebu masa vzhledem k obilninám, zejména v rozvojových zemích, přičemž k nejvyššímu růstu dojde u levnějšího masa - drůbeže a vepřového - v porovnání s hovězím masem. Očekává se, že průměrné ceny mléčných výrobků v reálných hodnotách budou v období 2010-2019 o 16-45 % vyšší než v období 1997-2006, přičemž nejvíce porostou ceny másla v důsledku vyšších cen energií a rostlinných olejů.

Trhy s biopalivy jsou silně závislé na státních podporách a povinném používání, ale předpovědi zůstávají nadál nejisté. Důvodem jsou různé nepředvídatelné faktory, například budoucí trend ceny ropy, změny v politických programech a vývoj technologie druhé generace. Pokračující rozšiřování produkce biopaliv v důsledku pokrytí povinného používání bude vytvářet další poptávku po pšenici, hrubých zrnech, rostlinných olejích a cukru, které jsou používány jako suroviny.

Hlavním zdrojem růstu globální zemědělské produkce, spotřeby a obchodu budou rozvojové země. Poptávka v rozvojových zemích je živena zvyšujícími se příjmy na obyvatele a urbanizací a je posilována růstem populace, který je i nadále téměř dvojnásobný v porovnání se zeměmi OECD. S rostoucími příjmy se bude strava pozvolna odchylovat od základních plodin směrem k vyšší spotřebě masa a potravinářských produktů, zejména živočišných a mléčných produktů. S rostoucím bohatstvím a rozšiřující se střední třídou bude rovněž spotřeba potravin v těchto zemích méně reagovat na změny cen a příjmů, jak tomu momentálně je v zemích OECD. To naznačuje, že k vyrovnání nepředvídaných otřesů ve spotřebě budou nutné větší změny cen a příjmů.

U téměř všech komodit je předpokládán růst dovozu i vývozu u rozvojových zemí vyšší než u zemí OECD. Do roku 2019 poroste v zemích OECD pouze export zpracovaných bílkovinných pokrmů. Vyšší podíl rozvojových zemí na obchodě se kromě obchodování mezi severními a jižními státy odráží v rostoucí míře obchodování mezi jižními státy. V roce 2019 budou nicméně země OECD (podíly jsou uvedeny v závorkách) dominovat ve vývozu pšenice (52 %), hrubých zrn (59 %), vepřového masa (80 %), másla (80 %), sýra (63 %), plnotučného sušeného mléka (66 %) a odtučněného sušeného mléka (74 %). Rozvojové země budou v roce 2019 dominovat v těchto produktech: rýže (podíl 88 %), olejnatá semena (56 %), bílkovinné pokrmy (80 %), rostlinné oleje (91 %), cukr (90 %), hovězí maso (57 %) a drůbež (63 %).

Ceny potravin zůstaly v mnoha zemích po delší dobu vysoké poté, co celosvětové ceny primárních komodit klesly po strmém cenovém nárůstu v letech 2007/08. V roce 2009 vliv cen potravin na růst inflace výrazně poklesl oproti roku 2008, zejména v zemích OECD, ale v některých rozvojových a nově vznikajících zemích zůstává vysoký.

Od cenových maxim v letech 2006-2008 se výrazně zvýšila krátkodobá cenová nestabilita. Nelze však přesvědčivě doložit, zda a jak se nestabilita cen změnila v dlouhodobém horizontu pro hlavní potravinářské plodiny zkoumané v tomto výhledu. Je jasné, že míra, do jaké se světové ceny promítají na domácích trzích, se v jednotlivých zemích výrazně liší a závisí na úrovni tržní integrace. Promítání mezinárodních cen na

domácí trhy může být ztíženo celními opatřeními, domácí cenovou regulací a slabou infrastrukturou.

Relativně stabilní cenové předpovědi v tomto výhledu vycházejí z předpokladu „obvyklých“ podmínek. Vzhledem k nejistotě v podobě počasí, makroekonomických vlivů, vládních zásahů a zejména cen energií lze předpokládat, že ceny komodit budou i nadále těžko předvídatelné. Mnohé vlády mají obavy z nestability cen i ve velmi krátkodobém výhledu, jelikož ta ohrožuje životnost farem (nízké ceny) a zajištění zásobování (vysoké ceny). Vysoká míra nejistoty také ovlivňuje rozhodování investorů. Na domácí i mezinárodní úrovni existuje mnoho možných politických přístupů, které je třeba zvážit.

Vlády mohou podpořit strategie řízení rizik majitelů farem tím, že se zaměří na ta nepředvídatelná a nevyhnutelná rizika, která jsou vzácná, ale mají dalekosáhlé následky, a která majitelé farem sami nezvládnou. Vlády mohou také majitelům farem umožnit, aby rizika svých podniků řídili sami, a zajistit jim dobré řízení rizik, včetně vytváření efektivních trhů a neposkytování podpory pronájmů formou nárazových dotací a podpory.

Státní a místní rezervy klíčových potravinářských komodit pro případy nedostatku potravin, zejména u nízkopříjmových zemí závislých na dovozu potravin, mohou vést ke zvýšení důvěry v dostupnost potravin v dobách krize a pomoci stabilizovat místní trhy. Ke zlepšení fungování plánů na zásobování pro případy nedostatku potravin je nezbytné zintenzivnit výzkum, vybudovat kapacitu a sdílet osvědčené postupy. Ať už vlády zvažují jakákoli opatření, je u cílové populace vždy důležité komplexně zvažovat veškerá politická opatření, rizika a možné reakce.

Podpora tržních cen zemědělských komodit je politickou volbou, která se v mnoha zemích v průběhu mnoha desetiletí jasně ukázala jako neefektivní, a její využívání je na ústupu. Regulace cen zakrývá signály k výrobcům, destabilizuje světové trhy a slouží jako zpětná daň pro chudé, jelikož zvyšuje ceny pro spotřebitele. Regulace cen také zvýhodňuje velké výrobce a podporuje intenzifikaci s možnými nežádoucími vlivy na životní prostředí. Velká část podpory je převedena do fixních aktiv (jako jsou pozemky nebo kvóty) a tím postupně zvyšuje náklady na výrobu, nebo je vyváděna mimo farmy. Taková opatření by měla být posuzována vzhledem k méně deformujícím alternativám, jako jsou cílené přímé finanční podpory, investice do zvyšování produktivity apod.

Na mezinárodní úrovni zvýšily nekoordinované vládní zásahy v letech 2006-2008, kdy došlo ke strmému růstu cen, nestabilitu a znesnadnily přístup na trh. Celosvětově je nezbytné lépe garantovat přístup k nabídce bez omezení a zvýšit důvěru ve fungování trhu. Vzhledem k tomu, že zkušenost s mezinárodními pokusy o regulaci produkce není pozitivní, je nutné zkoumat možnosti snižování nepředvídatelnosti směnek na dovoz potravin.

Užitečnými a vyzkoušenými nástroji pro zjišťování a zajišťování cen jsou organizované směny komodit, pokud jsou řádně regulované a generují dostatečné objemy tak, aby nedocházelo k jejich monopolizaci. Využívají se na komoditních trzích v mnoha rozvinutých zemích a jejich rozšíření do rozvojových zemí je vítaným institucionálním rozvojem a známkou prohlubování trhů.

© OECD 2010

Tento přehled není oficiálním překladem OECD.

Reprodukce tohoto přehledu je povolena, jsou-li uvedena autorská práva OECD a název původní publikace.

Vícejazyčné přehledy jsou překlady výtahů z publikací OECD původně publikovaných v angličtině a francouzštině.

Jsou zdarma k dispozici v internetovém knihkupectví OECD: www.oecd.org/bookshop/

Další informace vám poskytne Odbor pro legislativu a překlady při OECD, Ředitelství pro veřejné záležitosti a komunikaci: e-mail: rights@oecd.org, fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Navštivte naši internetovou stránku: www.oecd.org/rights/

